

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
ФАКУЛЬТЕТ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА
Кафедра режисури

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

**ФЕНОМЕН ТЕАТРУ ЧОРНОГО ТА БІЛОГО П'ЄРО
ОЛЕКСАНДРА ВЕРТИНСЬКОГО
(КІНЕЦЬ ХІХ — ПОЧАТОК ХХ СТ.)**

Виконала:

Студентка магістратури
галузь знань 02 «Культура і мистецтво»
спеціальність 026 «Сценічне мистецтво»
Білоус Олександра В'ячеславівна

Науковий керівник:

доцент, заслужений діяч мистецтв України,
декан факультету театрального мистецтва
ХДАК
Борис Ігор Олександрович

Наукові рецензенти:

1. Кандидат мистецтвознавства, доцент
кафедри майстерності актора ХДАК
Єрошенко Олена Віталіївна
2. Кандидат мистецтвознавства, доцент
кафедри сценічної мови ХНУМ
Колчанова Людмила Миколаївна

Допущено до захисту
Зав.кафедри _____ / С.І.Гордєєв /
«20» січня 2020 р.

Харків 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ О. ВЕРТИНСЬКОГО В СЦЕНІЧНОМУ МИСТЕЦТВІ....	13
1.1. Аналіз джерельної бази	13
1.2. Методи дослідження	22
1.3. Категоріально-понятійний апарат... ..	26
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2. ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНА СИСТЕМА АВТОРСЬКИХ МУЗИЧНИХ МОНОВИСТАВ О. ВЕРТИНСЬКОГО.....	32
2.1. Акторська майстерність та смислове навантаження чільних ролей О. Вертинського в театрі та кінематографі.....	32
2.2. Лейтмотив музичного рішення в сценічному образі О. Вертинського.....	49
2.3. Інваріантність образу Коломбіни в театральному мистецтві О. Вертинського.....	56
Висновки до розділу 2.....	68
РОЗДІЛ 3. ГЕНЕЗИС СЦЕНІЧНОГО ОБРАЗУ П'ЄРО О. ВЕРТИНСЬКОГО ТА ЙОГО ВІДОБРАЖЕННЯ В СУЧАСНОМУ МИСТЕЦТВІ.....	71
3.1. Становлення та розвиток сценічного образу П'єро О. Вертинського.....	71
3.2. Характерні риси інтерпретації образу О. Вертинського в сучасному театральному мистецтві.....	76
3.3. Відображення творчості О. Вертинського в художній культурі.....	86
Висновки до розділу 3.....	93
ВИСНОВКИ.....	95
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	100
ДОДАТКИ.....	111

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження театру Чорного та Білого П'єро Олександра Вертинського полягає в тому, що ставить перед теоретиками та практиками питання про особистість творця в театрі, а також жанрову ідентифікацію моновистав актора. Театр Білого та Чорного П'єро О. Вертинського досі не знайшов гідного відображення в науковому середовищі. Олександр Вертинський, є прикладом особистості, творчий потенціал якої посилений суперечливістю життєвої канви, не вписується в межі уявлень про професію, але залишається прикладом і надихає.

Акторська робота в театрі й кіно, поетична й пісенна творчість Олександра Вертинського демонструють свою унікальність хоча б тим, що мають значну кількість не лише критиків і шанувальників, але й продовжувачів, імітаторів, інтерпретаторів. Акторське розуміння феномена театру Олександра Вертинського визначається постійно зростаючим інтересом до митця, як до актора театру та естради, так і до унікального явища музично-драматичного мистецтва кінця XIX — початку XX ст.. Театр О. Вертинського, як предтеча явища В. Висоцького, Б. Окуджави, О. Галича, Ю. Візбора та інших, та реальна присутність сформованої О. Вертинським традиції в художніх світах названих митців. Постійні спроби розкриття різних сторін творчої особи, різні розставлення акцентів в інтерпретації цього образу є знаковим елементом театрального процесу наших днів. Сам Олександр Вертинський був важливою особистістю, в театральному, кінематографічному й музичному житті своєї епохи. Складність його життєвого шляху компенсувалася воістину народною славою. Життєва канва, поцяткована відчайдушними рішеннями, психофізіологічними особливостями, інтимними переживаннями, стала важливим елементом при розгляді феномена Олександра Вертинського.

Парадоксальне з'єднання даних чинників зумовлює собою необхідність

звернутися саме до творчості цього актора, діяльність якого проектується на ширший культурний контекст, ніж театр. До такої ситуації додається факт необхідності виховувати не лише майбутнього актора, але й публіку, що є стимулом для розробки цілісного образу представника акторського середовища, в якому поєднуються багатогранний талант, працьовитість, майстерність і бажання удосконалювати професійні навички.

Цим зумовлюється необхідність комплексного погляду на постать Олександра Вертинського як особистості, унікальність якої для театрального процесу та культури в цілому сформувалася на перетині професійної майстерності й особистісних даних. На стику позначених проблемних полів виникає актуальність даної магістерської роботи, яка полягає в необхідності формування теоретичної бази для опрацювання цілісного образу феномена театру Чорного та Білого П'єро О. Вертинського й виокремлення його впливу на сучасну й подальшу стадію театрального процесу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами й темами.

Магістерське дослідження виконане на кафедрі режисури Харківської державної академії культури згідно з тематичним планом наукових досліджень кафедр ХДАК на 2016-2020 рр., затвердженим Вченою радою ХДАК (протокол № 3 від. 28.10.16 р.), і є складовою теми кафедри «Проблема методологічного забезпечення підготовки режисерських кадрів в умовах ВНЗ культури» (протокол № 12 від. 10.02.2016 р.).

Об'єкт дослідження – театр Білого та Чорного П'єро О. Вертинського в контексті театральної культури кінця XIX — поч. XXI ст..

Предмет дослідження – творчі практики Олександра Вертинського.

Мета: дослідити значення театру Чорного та Білого П'єро О. Вертинського в театральному процесі кінця XIX — поч. XX ст. та вплив феномена на сучасне театральне мистецтво. Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких завдань:

- проаналізувати джерела з проблеми дослідження феномена театру Чорного та Білого П'єро О. Вертинського;
- розробити методи дослідження феномена О. Вертинського;
- дати визначення основним поняттям дослідження;
- проаналізувати процес професійного становлення О. Вертинського;
- встановити особливості акторської майстерності й смислового навантаження чільних театральних та кіноробіт О. Вертинського;
- дослідити лейтмотиви музичного рішення образу П'єро;
- проаналізувати художньо-образну систему театру Чорного та Білого П'єро;
- дослідити генезис сценічного образу П'єро О. Вертинського;
- виявити чільні риси театральної інтерпретації образу О. Вертинського;
- узагальнити матеріал і встановити значення творчої діяльності

О. Вертинського в театральному процесі сучасності.

Методи дослідження. Відповідно до мети та завдань, методами дослідження феномена театру Чорного та Білого П'єро О. Вертинського у мистецтві кінця XIX — поч. XX ст. став міждисциплінарний підхід, що полягає в поєднанні мистецтвознавчого підходу з методами інтерпретації аудіовізуальних джерел, аналіз творів автора. У рамках культурологічного підходу використовувалися методи компаративного аналізу, проблемно-хронологічного методу та узагальнення. Також дослідження здійснювалося за допомогою загальнонаукових методів: біографічного, спостереження, термінологічного аналізу.

Наукова новизна. Концептуалізовано професійні образи О. Вертинського в полі театральної та кінематографічної культури кінця XIX — поч. XX ст.. Розроблена цілісна картина особливостей театральної інтерпретацій образу О. Вертинського, а також відображення образу П'єро

О. Вертинського в художній культурі.

Удосконалено погляд на театральну діяльність митця як синтезовану з акторського, музичного та смислового компонентів. Проведено подальшу розробку з установленням значення феномена театру Чорного та Білого П'єро О. Вертинського в театральній культурі кінця XIX — XXI ст..

Вперше вивчено художньо-образну систему вистав О. Вертинського, що дало змогу дати визначення жанру робіт, як авторських музичних моновистав.

Практичне значення дослідження. Результати дослідження можуть бути використанні в науковій, творчій та педагогічній діяльності викладачів і магістрів профільних навчальних закладах, зокрема під час написання наукових досліджень, присвячених феномену митця в мистецтві, та під час розробки програм, методичних рекомендацій, навчальних посібників, підручників, конспектів лекцій з таких дисциплін як «Історія західноєвропейського театру», «Історія українського театру», «Основи режисури», «Майстерність актора».

Матеріали дослідження також можна використовувати при розв'язанні теоретичних і практичних завдань режисерами-постановниками спектаклів, присвячених життю й діяльності О. Вертинського, театралізованих музичних вечорів, присвячених його пісенно-поетичній творчості, а також акторам і виконавцям, які задіяні в даних постановках. Окрім того, пропозиції стосовно організаційних моментів спектаклів і театралізованих музичних вечорів можна вносити до діючих і тих, що перебувають у стадії розробки, а також міських, регіональних і національних програм розвитку культури, зокрема: «Програма розвитку культури та туризму в Харківській області на 2014-2019 рр.»; «Концепції державної цільової національно-культурної програми розвитку культури та мистецтва на період до 2019 р.» тощо.

Також, матеріали дослідження були використані при створенні

музичної моновистави за творчістю та життям О. Вертинського, «Жінки О. Вертинського», режисер В. Гориславець. Прем'єра вистави відбулася у 2018 р. на відкритому фестивалі театрального мистецтва «Театр майбутнього» (ХДАК).

Апробація результатів дослідження. Наукові положення, результати та текст магістерського дослідження обговорені на теоретичних семінарах кафедри акторської майстерності Харківської державної академії культури.

Результати дослідження були представлені на Міжнародних наукових конференціях «Театральне мистецтво в контексті новітніх наукових трансформацій» (ХДАК, 26-27 квітня 2019 р. та 21-22 листопад 2019 р.).

Публікації. Основні ідеї та положення магістерського дослідження відображено в публікації:

1. Білоус О. В. Театр Чорного та Білого П'єро О. Вертинського. Музична моновистава / О. В. Білоус // Театральне мистецтво в контексті новітніх наукових трансформацій: матер. міжнар. наук. конф. 26-27 квітня 2019 р. / ХДАК; відп. за вип. Н. М. Кушнарєнко. — Харків, 2019. — С. 244-246.
2. Білоус О. В. Інваріантність образу Коломбіни в театральному мистецтві О. Вертинського / О. В. Білоус // Театральне мистецтво в контексті новітніх наукових трансформацій: матер. міжнар. наук. конф. 21-22 листопад 2019 р. / ХДАК; відп. за вип. Н. М. Кушнарєнко. — Харків, 2019. — С. 200-202.

Структура роботи зумовлена ціллю та задачами і складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури (125) та додатків (35), які включають перелік кіноробіт О. Вертинського та світлина з вистав та кіно. Обсяг тексту — 96 сторінок, загальний обсяг роботи — 129 сторінок.

1. Алмазов Б. А. Не только музыка к словам: мемуары под гитару / Б. А. Алмазов. — М. : Центрполиграф, 2003. — 543 с.
2. Алфьорова З. І. Історія кінематографа і телебачення. Ч. 1 : навч. посіб. / З. І. Алфьорова ; Харків. держ. акад. культури. — Харків : ХДАК, 2007. — 88 с.
3. Алянский Ю. Л. Концерт Вертинского. Ленинградские легенды / Ю. Л. Алянский. — Л. : Сов. писатель, 1985. — С. 109-122.
4. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев. — М. : Мысль, 1997. — 380 с.
5. Андреева В. Л. Эхо прошедшего. / В. Л. Андреева. — М. : Советский писатель, 1986. — 134 с.
6. Аннинский Л. А. Барды. / Л. А. Аннинский. — М. : Согласие, 1999. — 164 с.
7. Ардов В. Етюди до портретів / В. Ардов. — М. : Мелодія, 1983. — 144-153 с.
8. Арефьева Т. Кокаин для А. Вертинского / Т. Арефьева // Част. жизнь. — 1993. — №23. — С. 11.
9. Архангельский А. Утешитель А. Вертинский / А. Архангельский // Огонек. — 2002. — №32. — С. 45-47.
10. Бабенко В. Г. Арлекин и Пьеро. Николай Евреинов. Александр Вертинский. Материалы к биографиям. Размышления. / В. Г. Бабенко — Екатеринбург : Уральский ун-т, 1992. — 352 с.
11. Бабенко В. Г. Артист Александр Вертинский. / В. Г. Бабенко — Свердловск : Урал. ун-т, 1989. — 144 с.

12. Бабенко В. Г. Риск таланта : к столетию со дня рождения А. Н. Вертинского / В. Г. Бабенко // Урал: Свердловск, 1988. — № 12. — С. 151-167.
13. Бажанов Б. Гений моей мечты: Эссе о театре А. Н. Вертинского / Б. Бажанов // Лит. Кыргызстан. — 1991. — № 11. — С. 156-158.
14. Баканурський А. Г. Театрально-драматичний словник ХХ століття / А. Г. Баканурський, В. В. Корнієнко. — Київ : Знання України, 2009. — 319 с.
15. Бардадим В. П. Александр Вертинский без грима. / В. П. Бардадим. — Краснодар : Сов. Кубань, 1996. — 208 с.
16. Безелянский Ю. 40 лет назад — 21 мая 1957 г. умер А Вертинский / Ю. Безелянский // Веч. Москва. — 1997. — №6 — С. 5.
17. Безкубленко С. Д. Український енциклопедичний кінословник. Т.1. Основні терміни і поняття / С. Д. Безкубленко, О. Д. Рутковський. — Київ : КНУКіМ, 2006. — 500 с.
18. Бейлин А. Воображаемый концерт: рассказы о мастерах советской эстрады / А. Бейлин. — Л. : Искусство, 1971. — 207 с.
19. Берегова О. М. Музика ХХ-ХХІ ст. Східна Європа та українське зарубіжжя. / О. М. Берегова. — Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1993. — 298 с.
20. Бирюкова С. С. Б. Окуджава, В. Высоцкий и традиции авторской песни на эстраде: автореф. дис. на соиск. степ. канд. иск. (18.10.1990) / С. С. Бирюкова — М., 1990. — 18 с.
21. Бобилев Б. Их оружием было перо. О концертах А. Вертинского в Воронеже в 1918 г. / Б. Бобилев // Подъем. — 1987. — № 11. — С. 87.

22. Боровиков С. В русском жанре / С. Боровиков // Волга. — 1993. — № 12. — С. 128-129.
23. Боровиков С. Сказитель русской эстрады / С. Боровиков // Волга. — 1975. — №3. — С. 186-190.
24. Ваксберг А. Окровавленные сюжеты. Отношения Вертинского с властями. / А. Ваксберг // Театр. — 1991. — № 3. — С. 164-191.
25. Вертинская М. А. Я была влюблена во всех своих мужей / М. А. Вертинская // Комсомольская правда — 1998. — № 17. — С. 4.
26. Вертинский А. Н. За кулисами / А. В. Вертинский — М. : Советский фонд культур, 1991. — 304 с.
27. Вертинский А. Н. Четверть века без Родины: страницы минувшего / А. Н. Вертинский — Киев : Муз. Украина, 1989. — 142 с.
28. Вертинский А. Н. Песни и романсы. / А. Вертинский. — Ленинград : Советский композитор, 1991. — 127с.
29. Вертинский А. Н. Дорогой длиною / А. В. Вертинский ред. Ю. Томашевського — М. : Правда, 1990. — 576 с.
30. Видатні постаті науки, культури і освіти України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 30–31 жовт. 2008 р. / М-во культури і туризму України, Держ. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. — Київ : ДАКККиМ, 2008. — 201 с.
31. Вовк Т. Київ це повернення до рідного дому... / Т. Вовк // Музика. — 2009. — №3. — С. 30-31
32. Волин Вл. И это очень жаль. Песни А. Вертинского / Вл. Волин // Лит. газ. — 1991. — № 12. — С. 12.

33. Гейко Ю. Александр Вертинский: "Жил я шумно и весело, каюсь..." / Ю. Гейко // Комсом. правда: Газ. для суббот. чтения. — 1995. — 12-19 мая. — С. 7.
34. Горелова О. А. Олександр Вертинський та іронічна поезія Срібного ст. : автореф. дис. на соиск. степ. канд. фил. наук. (18.10.2006) / О. А. Горелова — М., 2006 — 23 с.
35. Гребенщиков Б. Не винтик и не муравей, а частная личность / Б. Гребенщиков // ЛГ-Досье. — 1992. — № 11 — С. 3.
36. Гринкевич Н. Пред ликом родины: К 100-летию А. Вертинского / Н. Гринкевич // Простор. — 1989. — № 4. — С. 169-173.
37. Дмитерко В. Магические ритуали Вертинского : о певце А. Вертинском / В. Дмитерко // Икс Файлз. Секретні матеріали 20 века. Досье. — 2015. — № 1. — С. 61-70.
38. Дмитриев Ю. А. Театры миниатюр / Ю. А. Дмитриев // Русская худ. культ. конца ХХІ начала — ХХ века. Зрелищные искусства. Музыка. — М. : Наука, 1977. — С. 191-207.
39. Довгалло Г. "Любить Россию и ценить людей...". А. Вертинский / Г. Довгалло // Муз. жизнь. — 1989. — № 21. — С. 28-29.
40. Дятчук В. В. Український тлумачний словник театральної лексики / В. В. Дятчук, Л. І. Барабан. — Київ : Просвіта, 2002. — 150 с.
41. Евреинов Н. Н. Театр для себя / Н. Н. Евреинов — М. : Изд-во Н. Бутковской, 1917. — 233 с.
42. Евреинов Н. Н. Демон театральности / Н. Н. Евреинов // Жизнь искусства. — 1922. — № 7. — С. 2.

43. Евреинов Н. Н. Театр как таковой: (Обоснование театральности в смысле положительного начала сценического искусства в жизни) / Н. Н. Евреинов — М. : Время, 1923. — 111 с.
44. Ёпштейн Е. Рядом с Вертинским / Е. Ёпштейн // Сов. эстрада и цирк. — 1989. — № 9. — С. 40-42
45. Жаров М. И. Жизнь, театр, кино. Воспоминания. / М. И. Жаров — М. : Искусство, 1967. — 380 с.
46. Жилиева А. Белая птица в английском саду / А. Жилиева // Моск. комсомолец. — 1998. — 19 июля. — С. 26-27.
47. Иванникова А. Немного о Вертинском / А. Иванникова // Отчизна. — 1990. — № 4. — С. 66-70.
48. Иванов Д. Ностальгические посиделки в студии Ретро. А. Галича и А. Вертинского / Д. Иванов // TV Ревю. — 1992. — № 15. — С. 31-32
49. Иванов В. И. Борозды и межи / В. И. Иванов — М. : Мусагет, 1916. С. 135
50. Иванчиков М. Король забытой эстрады / М. Иванчиков // Сов. цирк. — 1989. — № 13. — С. 14.
51. Иофьев М. И. Вертинский Профили искусства: Лит., театр, живопись, эстрада, кино / М. И. Иофьев — М. : Знание, 1965. — 204-208 с.
52. Историография истории: проблемы метода / под ред. А. А. Чернобаева. — К. : Бакалавр, 2007. — 385 с.
53. Калмыков Н. С. Вертинский / Н. С. Калмыков // Труд. — 1988. — 6 окт. — С. 4.
54. Калмыков Н. С. Самобытный талант: Александр Вертинский — поэт, певец, композитор / Н. С. Калмыков // Рус. новости. — Париж, 1963. — 3 мая. — С. 1.

55. Каплер А. Загадка королевы экрана (Вера Холодная) / А. Каплер. — Л. : Лениздат, 1975. — С. 61-62.
56. Капрусова М. Н. От А. Вертинского к «Агате Кристи» : лики постмодернизма / М. Н. Капрусова. — Тверь : Лениздат, 1999. — № 2. — С. 60
57. Коваленко С. Феномен Вертинского / С. Коваленко // Рос. литературовед. журн. — 1993. — № 2. — С. 126-151.
58. Ковальджи К. Восстановите имена поэтов! / К. Ковальджи // Кн. обозрение. — 1991. — № 11. — С. 6.
59. Котляр Е. Фартовый импресарио Вертинского / Е. Котляр // Моск. правда. — 1993. — 26 окт. — С. 13.
60. Кравчинский М. Песни и развлечения эпохи нэпа / М. Кравчинский. — Нижний Новгород : Деком, 2015. — 277-278 с.
61. Кузнецов Е. Из прошлого нашей эстрады: Ист. очерки / Е. Кузнецов. — М. : Искусство, 1958. — С. 330-332.
62. Культура і суспільство ХХІ століття: духовні, культурологічні, соціальні виміри : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 27–28 трав. 2010 р. / М-во культури і туризму України, Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. — Київ : НАКККІМ, 2010. — 312 с.
63. Кульчицький С. Методологія і методика наукового дослідження. Матеріали до нормативного курсу / С. Кульчицький. — К. : Ін-т історії України НАН України, 2003. — 32 с.
64. Лактионов А. Семья Вертинских. / А. Лактионов // Моск. кинонеделя. — 1966. — № 28. — С. 4.

65. Лежнева М. Г. Межтекстовые связи в поэзии А. Вертинского: автореф. дис. на соиск. степ. канд. фил. наук. (22.10.2003) / М. Г. Лежнева — М., 2003. — 10 с.
66. Лисовский К. Наша забытая гордость / К. Лисовский // Сов. культура. — 1972. — № 97. — С. 2.
67. Макаров А. Александр Вертинский. Портрет на фоне времени / А. Макаров — М.: Астрель, Олимп, 2009. — 448 с.
68. Малюченко Г. Первые театральные сезоны новой эпохи / Г. Малюченко. — М. : ВТО, 1960. — С. 244-246.
69. Мангушев М. Дорожная пыль / М. Мангушев, Б. Котлярчук // Сов. эстрада и цирк. — 1991. — № 2. — С. 2-5, 43.
70. Масловский В. Четыре жизни: А. Вертинский и "массовая культура" / В. Масловский // Лит. обозрение. — 1992. — № 7/8/9. — С. 100-106.
71. Мелихов Г. В. Родная свеча на чужих дорогах : А. Н. Вертинский в Китае / Г. В. Мелихов // Голос Родины. — 1993. — № 9. — С. 25-26.
72. Мицнер П. Артист под подозрением : о творчестве певца А. Вертинского / П. Мицнер // Новая Польша. — 2016. — № 9. — С. 53-55.
73. Моисеев В. И. Философия и методология науки / В. И. Моисеев. — Воронеж : Изд-во ВГМА, 2003. — 239 с.
74. Нагибин Ю. В бананово-лимонном Сингапуре / Ю. Нагибин // Наш современник. — 1975. — № 4. — С. 156-163.
75. Нехаева И. Н. Критика искусствоведческого подхода к исследованию проблем творческого мышления / И. Н. Нехаева // Обсерватория культуры. — 2007. — №6. — С. 121-126.

76. Николаевич С. Александр Вертинский: "Я не плачу! Ты видишь? Я снова пою" / С. Николаевич // Огонек. — 1993. — № 12. — С. 15-22
77. Никулин Л. Маленький креольчик / Л. Никулин // Огонек. — 1929. — № 6. — 15 с.
78. Овсянников Н. История одного танго / Н. Овсянников // Музыка. Жизнь. — 2009. — №8. — 49-50 с.
79. Офросимов Ю. Маруся отравилась / Офросимов Ю. — Берлин : Волга, 1926. — С. 115-119.
80. Петровский М. С. Городу и миру: Киевский очерки / М. С. Петровский. — Київ : Рад. Письменник, 1990. — 335 с.
81. Пильский П. Роман с театром. А. Н. Вертинский / П. Пильский. — Рига : Общедоступ. б-ка, 1929. — С. 132-137.
82. Пильский П. Капризник, фантаст и романтик / П. Пильский // Лит. Россия. — 1989. — № 12. — С. 22.
83. Плотникова А. А. К вопросу о фольклорных элементах в творчестве А. Н. Вертинского / А. А. Плотникова // *Lingua mobilis*. — 2015. — № 2 — С. 53.
84. Поварцов С. Ахматова и театр Вертинского / С. Поварцов // Вопросы литературы. — 2013. — № 5. — С. 451-459
85. Поляновский М. Неизвестная "роль" Вертинского / М. Поляновский // Веч. Москва. — 1973. — 27 янв. — С. 3.
86. Поюровский Б. М. Мастера эстрады / Б. М. Поюровский — М. : Аст-Пресс, 2003. — 304 с.
87. Пшеничный О. Семьдесят пять лет песне Вертинского: "То, что я должен сказать" / О. Пшеничный // Новая ежедн. газ. — 1993. — 15 окт. — С. 3.

88. Радько Н. Под звук печального таланта / Н. Радько // Голос. — 1991. — № 13. — С. 15.
89. Раевский В. Вертинский и русские в Шанхае / В. Раевский // С.-Петербург. Ведомости. — 1993. — 17 дек. — С. 7.
90. Риндіна І. Минуле Спогади про срібне століття / І. Ридніна. — М. : Аст-Пресс, 1993. — 426 с.
91. Рудницкий К. І. Александр Вертинский / К. І. Рудницкий // Любимцы публики. — Киев : Мистецтво, 1990. — С. 3-27.
92. Рудницкий К. І. Александр Вертинский / К. І. Рудницкий // Эстрада без парада. — М. : Искусство, 1991. — С. 337-360.
93. Савтьенко Б. Александр Вертинский / Б. Савтьенко // Эстрада ретро / Б. Савтьенк. — М. : Искусство, 1996 — С. 79-136.
94. Савченко Б. А. Кумиры забытой эстрады / Б. А. Савченко. — М. : Знание, 1992. — 208 с.
95. Савченко Б. Александр Вертинский / Б. Савченко. — М. : Знание, 1989. — 56 с.
96. Савченко Б. Эстрада ретро / Б. Савченко. — М. : Искусство, 1996. — С.79-137.
97. Самин Д. К. Сто великих вокалистов / Д. К. Самин. — М. : Вече, 2004. — С. 100-145.
98. Сарнов Б. Александр Вертинский / Б. Сарнов // Если бы Пушкин... — М. : Аграф, 1998. — С. 396-405.
99. Сидорова Н. Н. Брат Пьеро и его 35 тисяч перевязок : из жизни певца А. Вертинского / Н. Н. Сидорова // Укр. мед. вісн. — 2016. — № 7/8. — С. 69-72.

100. Смоктуновский И. Время добрых надежд / И. Смоктуновский. — М. : Искусство, 1979. — С.71-72.
101. Смоктуновский И. Н. Помню / И. Н. Смоктуновский // Мол. гвардия. — 1967. — № 11. — С. 288-305.
102. Снопкова Е. И. Актуальность междисциплинарного подхода: научное обоснование / Е. И. Снопкова // Интеграция образования. — 2015. — №1 (78). — Т. 19. — С. 111-118.
103. Соболева К. В. О методах анализа визуальных данных / К. В. Соболева // Актуальные вопросы общественных наук : сб. ст. по матер. XXXIII междунар. науч.-практ. конф. — Новосибирск: СибАК, 2014 [Электронный ресурс] — Режим доступа: <https://sibac/info/conf/social/xxxiii/36579>
104. Солоухин В. Камешки на ладони / В. Солоухин // Москва. — 1992. — № 7/8. — С. 25-26, 28-30, 33-34.
105. Стоянова Л. Сейчас так уже не пишут...: письма Вертинского к жене / Л. Стоянова // Журналист. — 2002. — №3. — С. 84-87.
106. Тарлишева Е. А. Песенная поэзия А. Н. Вертинского как единый художественный мир: жанровая природа, образная специфика, эволюция : автореф. дис. на соиск. степ. канд. фил. наук. (22.10.2004) / Е. А. Тарлышева — Владивосток, 2004. — 26 с.
107. Тибода Ж. П. Печальный бард России / Ж. П. Тибода // За рубежом. — 1993. — № 33. — С. 22.
108. Титова Е. В. Терминологический анализ как метод и задача исследования / Е. В. Титова [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://www/emissia/org/offline/2010/1425.htm>

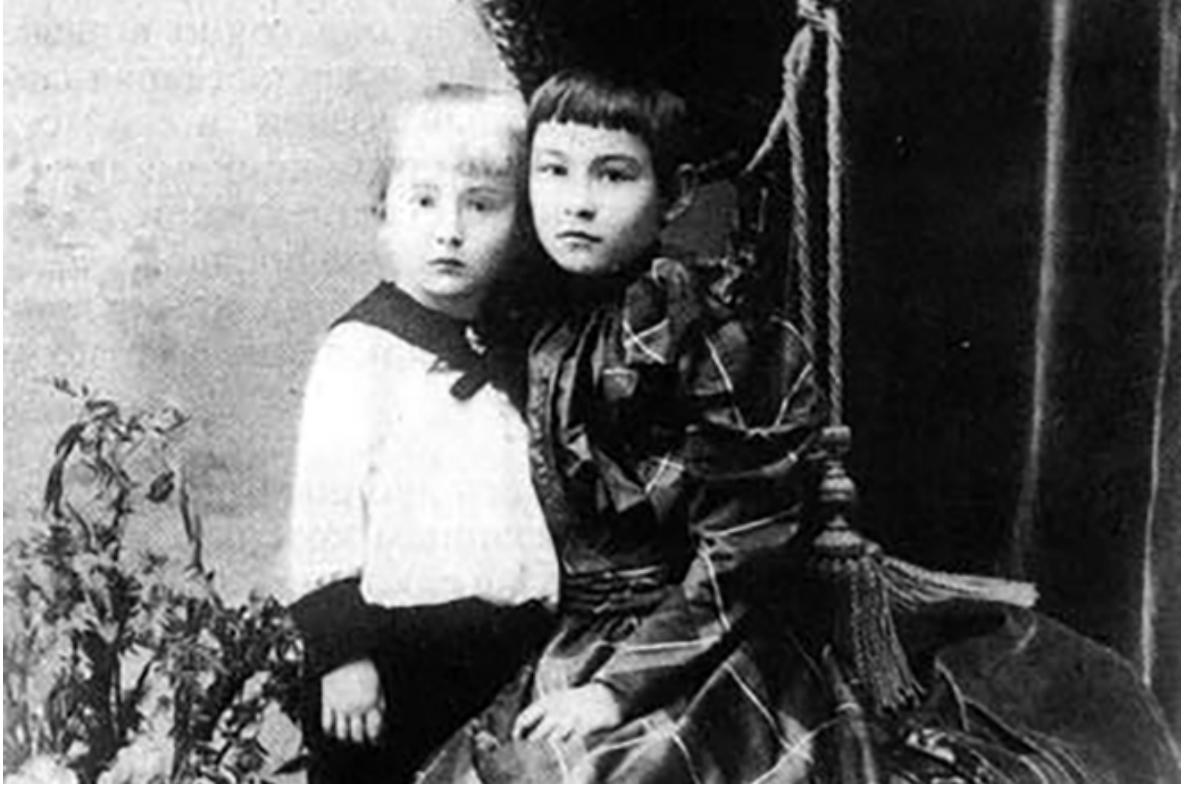
109. Тулинцев Б. Страдающие ностальгией. Игорь Ларин и А. Вертинский / Б. Тулинцев // Наблюдатель. — 2016. — № 3. — С. 15-18.
110. Филатова З. Живой голос убитой эпохи / З. Филатова // Подмосковье. — 1991. — №50. — С. 8.
111. Хаиндрава Л. Очарованная даль: Гл. из романа / Л. Хаиндрава // Лит. Грузия. — 1987. — № 9. — С. 95-149.
112. Хренов А. Александр Вертинский в песнях и фильмах / А. Хренов // Сов. фильм. — 1989. — № 12. — С. 12-14.
113. Цитриняк Г. Александр Вертинский: судьба и песни / Г.Цитриняк // Лит. газ. — 1989. — 21 июня. — С.8.
114. Черкашина М. Мистический бег: Булгаков и Вертинский: тайнопись биографии / М. Черкашина // Век. — 1998. — 13-19 февр. (№ 7). — С. 13.
115. Шадрина Н. Дерзкие новаторы / Н. Шадрина // Экран и сцена. — 1991. — № 11. — С. 14.
116. Шведов С. Вертинский / С. Шведов // ТВ Парк. — 1998. — № 26. — С. 56-59.
117. Шейко В. М. Наукова творчість у галузі культурології і мистецтвознавства : навч. посіб. / В. М. Шейко, Ю. П. Богуцький, Н. М. Кушнарєнко. — Харків : ХДАК, 2016. — 329 с.
118. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. — 7-е вид., стер. — Київ : Знання, 2011. — 310 с.
119. Шляховская О. В. Русский Пьеро / О. В. Шляховская // Библиография. — 1999. № 2. — С. 79-86

120. Щуплов А. Маска, я тебя знаю / А. Щуплов // Кн. обозрение. — 1997. — 29 апр. (№17). — С. 11.
121. Янгиров Р. М. Юность Пьеро: А. Вертинский и моск. богема / Р. М. Янгиров // Независимая газ. — 1996. — 19 июля. — С.8
122. Lutz D. Schmadel Dictionary of Minor Planet Names / D. Schmadel Lutz — New York: Springer Verlag, 2003. — P. 101-102
123. Przel S. L. Вертинский А. Н. Podroze z piesnia. Wspominienia / S. L. Przel — Warszawa : Czytelnik, 1967. — 302 p.
124. Richard S. Russian Popular Culture: Entertainment and Society Since / S. Richard — Great Britain : Cambridge University Press, 1990. — P. 14-19.
125. Volkov S. The Magical Chorus, Knopf Doubleday Publishing Group / S.Volkov — Great Britain : lire en ligne, 2008. — P. 156-157.

ДОДАТКИ

Додаток А. Творчий шлях О. Вертинського

А.1. О. Вертинський з сестрою Надією

А. 2. О. Вертинський в роки Першої світової війни

А. 3. О. Вертинський та його дружина Л. Цигвава

А. 4. О. Вертинський з дочками Маріанною та Анастасією.

А. 5. Могила О. Вертинського на Новодівочому цвинтарі, м. Москва

Додаток Б. Фільмографія О. Вертинського

Б. 1. Повний перелік кінообразів О. Вертинського

1913 р. — «Обрив» — кадет;

1915 р. — «Медовий місяць» — художник;

1915 р. — «Неврастеніки» — актор Аржевського;

1915 р. — «Поборницею рівноправності» — секретар;

1915 р. — «Вбивство балерини Пламеневої» — сищик;

1916 р. — «Чим люди живі» — Янгол;

1916 р. — «До дна осушене келих» — Сергій Сорін;

1916 р. — «Дочка Нана» — Кут;

1916 р. — «Король без вінця» — Анатоль Северак;

1916 р. — «Від рабства до волі» — антиквар;

- 1916 р. — «Шахи любові» — Олександр;
- 1916 р. — «Як це було» (Студенти-суперники) — Павло;
- 1916 р. — «Падаючого штовхни» — Ставрін (в ролі хворого);
- 1917 р. — «Життя починається завтра» — Леонід Басманов;
- 1917 р. — «Золотий вихор»
- 1917 р. — «На межі трьох проклять» — юнак;
- 1917 р. — «Уламки катастрофи» — Стефан;
- 1928 р. — «Таємниці Сходу» (кіностудія «УФА», Німеччина) — візир;
- 1930 р. — «La fin de monde» («Кінець світу») — епізод;
- 1950 р. — «Змова приречених» — кардинал Бірнч
- 1953 р. — «Великий воїн Албанії Скандербег» — дож Венеції
- 1954 р. — «Ганна на шиї» — князь
- 1955 р. — «Полум'я гніву» — пан Беневський / католицький прелат
- 1956 р. — «Кривавий світанок» — пан Савченко

Б. 2. О. Вертинський в образі кардинала в фільмі "Змова приречених"
(1950 р.)

Б. 3. О. Вертинський в образі князя в фільмі "Ганна на шиї" (1954 р.)

Б. 4. О. Вертинський у ролі дожа Венеції в фільмі «Великий воїн Албанії Скандербег» (1953 р.)

Б. 5. О. Вертинський у ролі пана Савченко в кінофільмі «Кривавий світанок»
1956 р..

Додаток В. Афіша фільма «Таємниці сходу» (1928 р.)

Додаток Г. О. Вертинський та М. Брехес

Г. 1. М. Брехес та О. Вертинський

Г. 2. О. Вертинський на фоні афіші в останні роки життя

Додаток Д. Музи О. Вертинського

Д. 1. Актриса Віра Холодна

Д. 2. Актриса Марлен Дітріх

Д. 3. Поетеса Лариса Андерсен.

Д. 4. Жінка О. Вертинського Лідія Цигвава.

Додаток Е. Образи П'єро О. Вертинського

Е. 1. О. Вертинський у образі Білого П'єро

Е. 2. О. Вертинський в образі Чорного П'єро

Е. 3. О. Вертинський в образі «Людина у фраку»

Е. 4. О. Вертинський після виступу з дружиною Лідією

Додаток Ж. Образ О. Вертинського в театральному мистецтві

Ж. 1. Актриса Т. Кабанова у виставі «Пам'яті О. Вертинського», режисер: Р. Фурманов (Давідич).

Ж. 2. Анастасія Вертинська в образі П'єро з моновистави «Міраж, або дорога російського П'єро» 1989 р..

Ж. 3. Афіша вистави «О. Вертинський. Жовте танго» 2000 р.

Памяти Великого русского артиста посвящается...

"ЭТОТ СПЕКТАКЛЬ-
НЕ ПОДЕЛКА
И НЕ ПОДДЕЛКА.
ЭТО ОЧЕНЬ
СОВРЕМЕННО."
(Газета "Культура")

МОСКОВСКОЕ СОДРУЖЕСТВО
актеров и музыкантов
"ЗОЛОТОЙ ЛЕВ"
представляет
спектакль

СЕРГЕЙ ФЕДотов
ОЧЕНЬ ДОСТОВЕРНО
«ПЕРЕДАТЬ» ЛИЧНОСТЬ
ВЕРТИНСКОГО
Анастасия Вертинская

Александр Вертинский

ЖЕЛТОЕ ТАНГО

Песни и воспоминания русского шансонье

В роли Александра Вертинского - Сергей Федотов
Соавтор спектакля и концертмейстер - Ирина Скосырева

Скрипка - Антон Попов

Ж. 4. Євген Лунченко в образі О. Вертинського

Ж. 5. І. Ларіна в образі О. Вертинського у моновиставі «О. Вертинський. Сповідь Барона» 2016 р..

Ж. 6. О. Білоус у виставі «Жінки О. В.», режисер В. Гориславець. (2018 р., ХДАК).

Ж. 7. С. Чуйков в образі О. Вертинського, концерт-вистава «Я сьогодні сміюся над собою», 2018 р..

И. 1. Н. Хрящіков у ролі О. Вертинського в фільмі «Котовський», 1942 р.

И. 2. В. Золотухін у ролі О. Вертинського в фільмі «Біг», 1970 р.

И. 3. Кадр з фільму «Гарпаступ», 2005 р., О. Безруков у ролі О. Вертинського

К. 1. Виставка присвячена О. Вертинському в «Музеї однієї вулиці», м. Київ

К. 2. Меморіальна дошка на будинку, де народився О. Вертинський (м. Київ).

К. 3. Пам'ятник на честь 130-тої річниці від дня народження О. Вертинського. Скульптор Б. Довгань, 2019 р..

К. 4. Поштова марка України «О. Вертинський. 1889—1957», 2019 р.

